СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LVIII. Ч. 69. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 25-го БЕРЕЗНЯ 1950. | No. 69. JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, MARCH 25, 1950. VOL. LVIII.

П'ЯТЬ ЦЕНТІВ в Злуч. Дер. Америки СІМ ЦЕНТІВ Закордоном | Тел. „Свободи": BErgen 4-0807, 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 | FIVE CENTS in the U. S. of America SEVEN CENTS Elsewhere

АМЕРИКА РОЗЗБРОЄНА ПОНИЖЧЕ МЕЖІ БЕЗПЕЧЕНСТВА

Ню Йорк, 23. березня. — У першому своєму викладі про міжнародний мир президент Колумбійського університету, колишній головний командант аліянтських військ в Европі, ген. Двайт Д. Айзенгавер, сказав, що Злучені Держави розззброїлися до такої міри, що це дає вільну притоку до глибоких турбот за безпеченство нашої країни. Розззброєння пішло подекуди поза межі, які він міг би доражувати, доки не буде вісток, що й інші нації роблять те саме.

Айзенгавер подав теж програму для загального роззброєння, яке повинно бути обумовлене засадами справедливости, свободи й нагоди для всіх людей на підставі міжнародного порозуміння.

„Далеко краще є зарискукувати війною з загрозою знищення, ніж хапати мир, який певно принесе занепад вільних ідей та ідеалів", завважав Айзенгавер.

Опісля, мабуть маючи на думці згадки про можливу зустріч президента Трумана з премієром Сталіном, сказав, що пусті наші надії на осягнення миру „на підставі однієї конференції високого рівня". Він ствердив, що всі нації, чи то Сходу чи Заходу, находяться тепер „в одній лодці" тому, що атомова сила загрожує однаковим винищенням усіх. „Надія спонукує людей по всіх усюдах працювати завзятіше і терпіти більше тепер, щоб майбутність була краща; зате розпач це клімат, у якому народжується війна й смерть" — сказав Айзенгавер. „Навіть Америка, без американського оптимізму не може осягнути нічого більше поза заспокоєння щоденних потреб".

Згадуючи Росію, сказав генерал, що навіть там не всі люди стали безбожними і не всі кажуть, що релігія це опій. Колись прийде час, що нарід навчить своїх правителів, або їх змінить. Він висміяв думку людей, які вірять, що „горстка осіб, які диктують політику для Совєтів, можуть теж диктувати долю для цілого гльобу". Історія знає повно прикладів трагічних невдач таких людей і народів, які хотіли завоювати світ і смішним є вірити, щоб тепер така війна могла бути успішною. Така війна могла б вказувати на або на бездонну людську глупоту, або на зле обчислені можливості, які граничать з божевіллям і моральним почуттям вини по стороні розбишацьких націй.

ВИБУХ БОМБАРДУВАЛЬНИКА В ПОВІТРІ.

Гайдер, в стейті Арізона. — Надфортеця Бі-50 вибухла в повітрі в цій околиці. На літаку находилося 14 летунів на вправах. З них двох спустилися на землю з парашутами, 12 згинули.

УНІВЕРСИТЕТ КАЛІФОРНІЯ ВИКЛЮЧАЄ ПРОФЕСОРІВ-КОМУНІСТІВ.

Берклі, Каліф. — Понад 1,000 професорів університету Каліфорнія голосували за резолюцію, щоб виключити від навчання в цьому університеті професорів, які визнають комуністичні засади. Водночас професори спротивилися складати присягу з відпеканням комунізму.

ДЕПОРТУЮТЬ УТІКАЧІВ.

Ню Йорк. — Іміграційна Служба повідомила Винтила Братіяну й його жінку та дві доньки, що вони мають бути депортовані до Румунії, звідки вони втекли перед комуністичним переворотом і приїхали до Америки після 1 квітня 1948 р. Братіяну це син колишнього румунського премієра і провідника протикомуністичних сил в Румунії. Втікач засуджений в Румунії на досмертну тюрму. Якщо б він і його родина були завернені до Румунії, їм грозить смерть. Вони не мають прав діпістів і тому не мають права побуту в Америці. Їх доля залежить від Конгресу, де почнеться акція.

УХВАЛИЛИ ФОНДИ НА ПРОВІРКУ ШПИГУНСЬКИХ ЗАТІЙ.

Вашингтон. — Палата репрезентантів ухвалила 334 голосами проти 12 призначити $150,000 для комісії неамериканських діянь на дальші досліди про шпигунські затії. Разом з новим приділом видатки комісії виносять 350,000 ухвалених теперішнім Конгресом. Комісія призбирала досі імена 1,000,000 осіб, які вмішані в різнородні підривні затії. У списку находяться комуністи, націсти й інші екстремісти. Тепер має бути написаний підручник для освідомлення, як діють підривні елементи.

СЕНАТ ЗА ПРОСЛІДЖЕННЯ ЗЛОЧИНУ.

Сенатська комісія правил одноголосно одобрила приділ $50,000 на започаткування слідства над зорганізованим злочином в різних формах. Слідство переводитиме правнича комісія. Идеться про вислідження різнородних ракетірів, які терором вимушують оплати від різних підприємств.

ДЕПАРТАМЕНТ СТЕЙТУ ЗАПЕРЕЧУЄ ЗАТРУДНЮВАННЯ ШПИГА.

Сенатор Милард Тайдінґс, голова підкомісії, яка прослідкує закиди сен. МекКарті наче б департамент стейту був переповнений комуністами та наче б там був головний совєтський шпиг, провірив ці закиди б заявив, що тільки раз був затруднений в цьому департаменті чоловік, якого МекКарті назвав шпигом. Він не виявив імени чоловіка, тільки ствердив, що такий урядовець був затруднений перед пяти роками впродовж чотирьох місяців. Тайдінґс сказав, що департамент заявив, що ніколи більше не вживав цієї людини ані не стоїть з нею у ніякому звязку.

Сен. МекКарті вислав телеграму до президента Трумана, який тепер перебуває на вакаціях у Кій Вест на Флориді, а в ній вислови закид, що президент через „свою безлічну відмову" видати рекорди про минувщість урядовців, припізнив, слідство. Коли репортери запитали Трумана про його думку в справі телеграми, він не відповів нічого.

„ГОЛОС АМЕРИКИ", ВИСИЛАНИЙ НА УКРАЇНУ І НА СХІД, БУДЕ ПОСИЛЕНИЙ

Ню Йорк, 23. березня. — „Голос Америки", який уже поборює комунізм в різних напрямках, дістане незабаром нові голосники на Далекому Сході, де під теперішню пору марксизм гомонить найголосніше. Точних інформацій, де будуть побудовані нові радієві станції для передачі „Голосу Америки" поза залізну Заслону не виявив директор „Голосу" Фой Д. Колер на конференції Заморського Пресового Клюбу, одначе подав інформації, які вказують, що департамент стейту поробив приготування до поширення програм, які вже передають до Росії в російській та українській мовах. До цих мов будуть ще додані інші менше вживані мови.

Уже тепер побудовано нову станцію в Солуні, звідки розходиться могутній голос до Греції, Болгарії й на Україну. Друга станція для таких цілей находиться в Мюнхені й Танджірі. На Пацифіку поміщені станції в Гаваях і на Филипінах. Департамент стейту виявляє, що для заглушення американських радієвих програм Росія вживає 250 своїх станцій, одначе Америка побудує свої могутні висильні, які знівечуть затії Совєтів найдальше до пяти років.

АЧЕСОН ПОЇДЕ ДО ЕВРОПИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ АТЛАНТІЙСЬКОГО ПАКТУ.

Вашингтон. — Секретар стейту Дін Ачесон плянує подорож до Европи в травні, щоб обговорити не військові методи для скріплення країн приналежних до Атлантійського Пакту. Він буде предсідником підчас засідання Ради Атлантійського Пакту, яка складається з міністрів закордонних справ дванадцяти держав і є найвищою установою в цій організації. Її члени надіються на повну дискусію усіх політичних та економічних проблем, які вже дозріли до вирішення. Зібрання Ради Атлантійського Пакту є тісно звязане з нарадами військових провідників країн, приналежних до пакту, які зібралися в Газі, в Голяндії, в пятницю. Туди виїхав уже генерал Омар Н. Бредлі, голова спільних ген. штабів. Секретар оборони Луїс Джансон виїде туди у вівторок. Американський голова морських операцій, адмірал Форест П. Шерман, вже находиться в Лондоні.

У ВАШИНГТОНІ ВВАЖАЮТЬ ЗА ДУЖЕ КРИТИЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ В ПІВДЕННО-СХІДНІЙ АЗІЇ.

Урядові звідомлення, які наспіли до Вашингтону, вказують на незвичайно критичне положення в країнах в південно-східної Азії, а саме: у Французькім Індо-Китаю, в Бурмі, в Сіямі, на Филипінах, в Індії й Пакістані, в Індонезії, в Кореї й Формозі. Усюди комуністи поробили далеко-ідучі приготування до перевороту. Щоби протидіяти комуністичній пропаганді, Злучені Держави поробили старання для координації такої ж протикомуністичної праці в згаданих країнах.

Секретар стейту Дін Ачесон виявив, що він відбуде конференцію з загальним амбасадором Филипом Джессупом, який недавно вернувся з подорожі по далекому Сході.

НОВА ПРЕМІЄРА В ТЕАТРІ ГІРНЯКА

Ню Йорк, 23 березня. — На найближчу суботу і неділю заповіджена нова премієра Театр-Студії під мистецьким керівництвом Йосипа Гірняка в Ню Йорку, цим разом перерібка та „актуалізація" п'єси Кропивницького „Пошились в дурні", приготована молодим нашим письменником-гумористом Іваном Керницьким. Премієра цеї оперети, зі співами і танцями, відбудеться в постановці Й. Гірняка та Олімпії Добровольської. Сценічне оформлення — В. Лисняка, а музична частина під керівництвом Крушельницького. Вистава відбудеться в обох днях в шкільній залі св. Юра при 217 Іст 6-та Ст., в годині 8-мій ввечорі.

ВЕНІЗЕЛЬОС СТВОРИВ НОВИЙ УРЯД ГРЕЦІЇ

Атени, 24 березня. — Провідник грецької ліберальної партії, Софоклес Венізельос, створив вчора новий уряд Греції, що вже був заприсяжений королем. Новий премієр є сином покійного вже найбільшого ліберального державного мужа Греції під час першої світової війни, Елевтеріоса Венізельоса. Новий уряд складається з 12 міністрів, що всі, крім одного, належать до ліберальної партії. Партія Венізельоса має тільки 55 голосів на всіх 250 в парляменті, але великою несподіванкою було повідомлення, що нового премієра піддержить найсильніша поодинчо партія популістів колишнього міністра закордонних справ, Константина Цальдаріса. Натомість з гострою критикою проти нього виступили деякі інші лібералі, закидуючи Венізольосові, що зломив свою обіцянку піддержати ліберальну коаліцію з ген. Плястірасом на чолі. В теперішніх обставинах Венізельос та його уряд матимуть в парляменті більшість 145 голосів, бо крім популістів його піддержують всі праві партії. Інавгураційне засідання нового грецького парляменту відбудеться 30-го березня.

БРИТАНСЬКІ ВЧЕНІ ПРОТИ ВОДНЕВОЇ БОМБИ

Лондон, 24 березня. — Цілий ряд передових британських вчених, членів Об'єднання Атомознавців, виступили вчора гостро проти використання водневої бомби як воєнної зброї. Проте, вони виправдують Злучені Держави, стверджуючи, що їм не залишається нічого іншого до вибору, як тільки продукувати водневу бомбу.

ЗАВОДИ ҐЕРІНҐА БУДУТЬ ПЕРЕБУДОВАНІ

Берлін, 24 березня. — Британський високий комісар в Німеччині пообіцяв взяти вповні до уваги німецький плян, щоби замість розібрки великих фабрик сталі, що колись належали до тресту Германа Ґерінґа, перемінити на „мирну індустрію". До того часу теперішній плян розібрки продовжуватиметься.

ТАЄМНІ НАРАДИ АМЕРИКАНСЬКИХ ДИПЛОМАТІВ В РИМІ

Рим, 24 березня. — Вчора тут відбулося вже друге з черги засідання головних американських дипломатів в Европі. В нарадах беруть участь амбасадори з Лондону, Парижа, Москви, високий комісар Німеччини, амбасадор Пляну Маршала, місцевий амбасадор та цілий ряд інших високих представників американської політики в Европі. Наради є строго таємні і будинку американської амбасади, де вони відбуваються, бережуть американські моряки та італійська поліція. Хоча з нарад не проголошується жадних офіціяльних комунікатів, загально здогадуються, що совєтська загроза та теперішня стадія „холодної війни" є головними темами. В дотеперішніх нарадах найбільше забирали слово адмірал Кірк, амбасадор у Москві, та спеціяліст державного департаменту в російських проблемах, Чарлз Боглен, тепер радник американської амбасади в Парижі.

ПОЖВАВЛЕННЯ ТОРГОВЛІ В УКРАЇНІ

Москва, 24 березня. (ЮП) — „Український міністер" торгівлі, І. Лукашев, хвалиться в „Ізвєстіях", що від часу недавньої переоцінки карбованця та знижки цін „в його районі" торговельний оборот загально збільшився на 18 процентів. Закупи консервованої риби збільшилися на 205% а закупи мануфактурних дібр аж на 300%. Можна собі увити, які ці закупи були досі, як вони могли аж на стільки збільшитися. Людина, звичайно, купує стільки, скільки потребує та скільки може. Виходило б, що досі населення України на 205% не доїдало і на 300% ходило наге або обідране.

ЗАПІЗНИЛИСЬ КОРАБЛІ ЗІ СКИТАЛЬНИКАМИ

Ню Йорк, 24 березня. — Заповіджені на кінець цього тижня кораблі, що везуть нових імігрантів з Бремен, запізнилися. „Дженерал Ґрілі", що везе 1,310 нових імігрантів, причалить до порту в Ню Йорку, до причалу при Вест 21-шій вулиці, в понеділок, 27 березня, а „Дженерал МекРей" запливе до того самого причалу у вівторок, 28 березня.

НАДЗВИЧАЙНІ ЗАХОДИ ПОБОРЮВАННЯ БОЛЬШЕВИЗМУ В АВСТРАЛІЇ

Кенбера, Австралія, 24 березня. — Австралійський уряд видав вчора цілий ряд надзвичайних розпоряджень для поборювання большевизму, включно з правом негайного арешту, заборони зібрань і т. п. Премієр Роберт Дж. Мензіс рішив вповні використати надзвичайні постанови Акту Грізних Злочинів до часу, доки комуністична партія буде поставлена поза законом. Відповідний законопроєкт буде переданий до ухвали парляменту в найближчому часі.

ВІЙСЬКО ВТИХОМИРЮЄ КОМУНІСТИЧНИЙ БУНТ В ІТАЛІЇ

Рим, 24. березня. — Зорганізовані комуністами страйки в Італії прибрали вчора в поодиноких місцевостях характеру справжнього повстання, що заставило уряд вислати військові частини на допомогу поліції в присмирюванні бунтівників. Найгрізніший випадок трапився в місті Сан Северо, недалеко Фоджії, що нараховує около 50,000 мешканців. Як комуністичні бунтівники почали будувати барикади на вулицях та кидати ручними гранатами в поліцію, тоді на допомогу поліції вислано відділи 14-го полку артилерії та п'ять броневиків, що розігнали около 4,000 добре зорганізованих бунтівників. Було багато ранених, як в поліцію віддано цілий ряд стрілів з вікон поодиноких домів. Подібні бунти і заворушення трапились теж в цілому ряді інших місцевостей цеї самої провінції, що потверджує здогад, що комуністи рішили цим разом почати свій „весняний наступ" з Південної Італії. Заворушення трапилися, як місцеві комуністичні керівники рішили продовжити передвчорашній генеральний страйк на дальших 24 години на знак протесту проти подій, що трапились під час страйку в місцевості Парма, де вбито одного робітника. В Сан Северо бунт почався з того, як озброєних 4,000 комуністів практично захопили місто та почали виловлювати і бити членів малої залоги місцевої поліції. Як наспіла для поліції військова підмога, бунтівники розбіглися так, що військо не віддало ані одного стрілу. Стверджується, що комуністи, які ще недавно не скривали великих фінансових трудностей, нагло почали досліво розкидати грішми, що викликало оправдані пригущення, що цілу комуністичну акцію в Італії фінансує тепер Москва.

ФРАНЦУЗЬКЕ ВІЙСЬКО РОЗВАНТАЖУЄ З КОРАБЛІВ АМЕРИКАНСЬКУ ЗБРОЮ.

Париж, 24 березня. — Франція використала вчора військовий персонал до розвантаження з авіоматки Діксмуд першої посилки в рямках Атлантійського Пакту американських бойових літаків для французької оборони. Контрольовані комуністами портові робітники в Тунізії відмовилися від цеї роботи. В інших портах, в яких вивантажувано інші посилки американської зброї для Франції, головно танки, комуністи не тільки відмовилися вивантажувати їх, але пробували перешкодити теж іншим.

БЕЛЬГІЙСЬКІ СОЦІЯЛІСТИ ПОЧАЛИ СТРАЙК ПРОТИ ПОВОРОТУ КОРОЛЯ.

Брюсель, 24 березня. — Около пів мільйона опанованих соціялістами бельгійських робітників у Вальонії почали сьогодні 24-годинний протестаційний страйк, домагаючись обідикації короля Леопольда, який згідно з рішенням плебісциту готовий вернутися з „добровільного вигнання" на престіл. Страйк сконцентрований в Брюселі та в чотирьох південних провінціях Бельгії, де говориться по-французьки та де є дуже сильні настрої проти Леопольда. Поліція зааляромована на випадок, якщо малипочатися заворушення.

СОЦІЯЛІСТИ ПРОТИ НЕДОСТАТОЧНОГО ОЗБРОЄННЯ НІМЕЧЧИНИ.

Бонн, 24 березня. — Німецька соціял-демократична партія, найбільша опозиційна партія в теперішньому західно-німецькому уряді, в офіціяльній заяві висловилася проти евентуального озброєння Німеччини. Соціялісти вважають, що такі заходи могли б дати Совєтам причину до нападу на Західну Европу, тоді як озброєння Німеччини в плянованих розмірах не творило б жадної реальної сили для оборони та вдержання миру. Натомість вони вважають, що таке положення можна б змінити „радикальною ремілітаризацією Німеччини, включно з мобілізацією 20 до 30 моторизованих дивізій", що могли б протиставитися совєтській інвазії заки прийшла б допомога зі Заходу.

АЛІЯНТИ ВІДКИДАЮТЬ НІМЕЦЬКІ ЗАЖАЛЕННЯ НА ВИСОТУ ОКУПАЦІЙНИХ КОШТІВ.

Франкфурт, 24 березня. — Західні аліянти рішучо відкинули німецькі зажалення на висоту коштів вдержання окупаційних військ, стверджуючи навпаки, що ці кошти є надзвичайно низькі. При цій нагоді аліянти пригадують німцям, що окупаційні війська є там для німецької охорони та що німці тепер не потребують видавати грошей на вдержання власних збройних сил.

НІМЕЦЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ ПРОТЕСТУЄ ПРОТИ АЛІЯНТСЬКОГО РІШЕННЯ В СПРАВІ ВТІКАЧІВ.

Бонн, 24 березня. — Західно-німецький парлямент ухвалив вчора величезною більшістю голосів протестаційну резолюцію проти аліянтського рішення не прийняти більше східно-німецьких переселенців з територій, прилучених до Польщі. В резолюції стверджується, що це рішення „противорічить всім принципам людських прав та індивідуальної свободи".

ЧЕРГОВА ПЕРЕМОГА ЛЕЙБУРИСТСЬКОГО УРЯДУ В ПАРЛЯМЕНТІ.

Лондон, 24 березня. — Лейбуристський уряд Британії здобув вчора чергову перемогу в парляменті, цим разом найбільшу за всі часи після останніх виборів. Парлямент більшістю 288 голосів проти 240 відкинув символічну пропозицію консервативних, щоби бюджет міністерства прохарчування зменшити на 100 фунтів стерлінгів.

ВІДНОВЛЕНО НОРМАЛЬНІ ДИПЛОМАТИЧНІ СТОСУНКИ МІЖ БРАЗИЛІЄЮ ТА ЕСПАНІЄЮ.

Мадрид, 24 березня. — Сьогодні тут формально відновлено повні дипломатичні стосунки між Еспанією і Бразилією, як бразилійський амбасадор Феррейра де Мело представив свої кредиціяльні листи.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sunday, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Сіті і закордоном:		Foreign and Jersey City Hates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
Число з понеділка (з англійською частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weekly, English language supplement):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

МИРОВИЙ ПЛЯН ТРИҐВЕ ЛІ

Генеральний секретар Організації Обєднаних Держав, Триґве Лі, запропонував замирення між Злученими Державами і СССР, дораджуючи скликати в тій справі спеціяльні наради Ради Безпеки О.Д., учасниками яких мали б бути члени урядів держав, що заступлені в цій Раді чи навіть голови тих держав. Це останнє треба розуміти як особисту зустріч Трумана зо Сталіном, як це було в Потсдамі, в липні 1945 року. Мирова програма Триґве Лі передбачає 20-літнє замирення між Америкою і Совєтами, а тим самим і ліквідацію сучасної „холодної війни".

Обєднані Держави створені на те, щоб дбати про мир у світі. Пильнувати здійснювання цеї важливої функції, повинен, цілком зрозуміло, генеральний секретар. Тому нічого дивного, як Триґве Лі забирає слово в справах миру. Але це ще не значить, що це слово веде до цілі, а навіть, чи воно на часі.

На нашу думку з мирової програми Триґве Лі хісна не буде. В першу чергу Лі робить засадничу помилку, коли звужує боротьбу вільного світу з кремлівською диктатурою, комуністичною агресією та московським імперіялізмом тільки до двобою між Злученими Державами і СССР. Так представляє цю справу совєтська пропаганда, бо їй це вигідно, але так не є. Друга помилка та, що коли говорити про конфлікт Злучених Держав з СССР, то треба знати, що Америка на нікого не нападає, нічиїх земель не загарбує і шанує принципи, що є положені в основу Обєднаних Держав. Знов Москва грабує, нехтує принципами Обєднаних Держав, а своїм ветом і бойкотом старається звести цю організацію на ніщо. Лі хоче зблизити Вашинґтон з Кремлем, але так, щоб обидві сторони „чесно" брали і давали. На те колумніст Лодвел Денні цілком слушно відповідає, що Америка не має потреби „давати", бо вона нічого не загарбала. Тільки одна Росія, каже він, повинна „піддатись" і „віддати" те, що силою, підступом, обструкцією і підривною роботою загарбала. Отже не обидві сторони „винні" чи „помиляються", як це твердить Триґве Лі, бо Злучені Держави придержуються постанов міжнародних договорів і підтримують престиж Обєднаних Держав, а Совєти не придержуються тих договорів і не тільки підкопують вплив і значення О.Д., але своїм вето паралізують усю мирову акцію цеї установи.

Тому, щоб Сталін міг говорити про мир, йому треба в першу чергу бути готовим „віддавати" та „відступати". Інше „замирення" не було б замиренням, а тільки санкцією кремлівських злочинів. Та Сталін і московське Політбюро не підуть на ніякі уступки, коли б їм прийшлось добровільно щось „віддавати". Вони готуються, щоб ще більше загарбати. Якраз так треба розуміти відповідь, яку дав ген. Омар Бредлі перед Сенатським бюджетовим підкомітетом на запит, коли вибухне нова війна. Бредлі заявив, що її треба сподіватись за яких два роки, а навіть і скорше. Залежатиме, казав він, від Кремля, коли він вважатиме, що вже готовий до війни.

Як нереально виглядає у цьому насвітленні мирова програма Триґве Лі!

Невикористаний потенціял

Відомий колюмніст нюйорського „Міррор", Віктор Різел, заторкнув в цій газеті з 21-го березня незвичайно важливу проблему: належного використання для цеї країни та світової демократії неоціненого досі потенціялу знання і спроможностей, що криється у чималій кількості колишніх спеціялістів різних ділянок політичного, суспільного, господарського і культурного життя в Совєтському Союзі, а тепер переміщених осіб в Европі або переселенців в Злучених Державах че інших заморських країнах. Він наводить цілий ряд конкретних фактів. Деякі повторюємо за ним.

Іван Дувинець був в Совєтах видатним ґеологом-ґрафістом, що приготовив взірцеві ґеологічні та водно-ґеологічні мапи Совєтського Союзу. В роках 1945-47, після своєї втечі зі Совєтів, він був професором Вільного Українського Університету в Авґсбурґу в Німеччині. Має рідкісне знання положення та якости і кількости мінералів в Совєтах. Тепер він в цій країні і на переміну миє в ресторанах посуду, чистить вікна, „клінус" та марнує час і знання при всяких інших подібних роботах, щоб заробити на прожиток.

Автор згаданої статті в „Міррор" називає ще цілий ряд інших високо кваліфікованих чоловіків і жінок, переважно українців з-під Совєтів. Називає їх тільки початковими літерами, бо „не хоче мати на сумлінню" їх рідних, які залишилися в Совєтах. Між ними є один, А. З. К., що продовж довгих років був спеціялістом в совєтському Інституті Наукових Дослідів будування шляхів, плянував їх будову по всьому Союзі і вів досліди над новими дорожно-будівельними матеріялами. Є спеціялісти всіх інших ділянок совєтської економії, кількість яких автор заокруглює числом 500. Він твердить, що „коли б росіяни дістали бодай одного такого американця, вони дали б йому приміщення в Кремлі побіч Сталіна. А ми, натомість, заставляємо цю таєину людську зброю розгублюватись в помиях затовщеної посуди".

Це без сумніву одна з дуже сумних справ нашої дійсности. Вона сумна для нашої країни і подвійно сумна для людий, про яких мова. Ми маємо ще в свіжій пам'яті події після поразки Німеччини, як тоді большевики виловлювали німецьких спеціялістів та масово експортували їх до Совєтів, без огляду на те, чи ці люди собі того бажали чи ні, приміщували їх по лябораторіях і всіляко вирівали від них їхнє знання та спроможності. У висліді — експлозія атомічної бомби трапилася в Совєтах далеко скорше, ніж це заповідали навіть найбільші песимісти на Заході.

Америка не має потреби наслідувати ці терористичні методи Совєтів. Бо велика кількість високо-кваліфікованих підсовєтських спеціялістів, зокрема українців, самі і добровільно ставлять своє знання та свої відомості до розпорядження Злученим Державам та західнім демократіям, бо переконані, що цим вони допоможуть та приспішать визволення своєї української батьківщини. — Чому ж не використати цього потенціялу?

Вибір Спікера і Кошового Отамана

У виборах президента англійського парляменту (спікера) лишилися досі стародавні звичаї, яких свято додержуються англійці. Голова парляменту — це особа високої відповідальности. Тому в англійському парляменті шукають добре підготованої особи на уряд президента парляменту. Партійна приналежність кандидата на спікера не грає ролі. Тому бачимо, наприклад, що головою англійського парляменту за соціялістичної більшости був від 1945 року і далі є консерватист — Кліфтон-Бравн. Соціялістична Партія, щоб уможливити вибір Кліфтона-Бравна до парляменту, не подала свого кандидата в його виборчій окрузі.

При відкритті парляменту 1. березня, хоч кожний знав, що спікером буде Кліфтон-Бравн, однак ніхто з послів цього не показував. Сам спікер сів на найдальшому непомітному місці в залі засідань.

Секретар парляменту стає перед вільним місцем спікера і мовчки показує на будь-якого посла. Той встає і називає ім'я кандидата на спікера — Кліфтона-Бравна. Тоді секретар вказує пальцем на інших послів, але й ті називають Кліфтона-Бравна. Тоді його проголошують вибраним на уряд спікера.

За давнім звичаєм, новий спікер повинен, на знак своєї скромности, „почервоніти" і всяким способом відмовлятися від такої чести. Він заявляє, що вибору не приймає. Він каже, що парлямент його вибрав „з чемности" та що він не є достойний такого високого уряду і не має сили для виконування цеї повинности. Посли деякий час слухають слова спікера, потім беруть його за руки і ведуть до предсідницького місця. Спікер має енергійно боронитися проти цього „насильства", однак мусить піддатися і прийняти свій уряд. Ця церемонія відбувається після кожних виборів до парляменту, або в разі смерти спікера. Члени парляменту вдоволені, коли спікер уміє добре грати свою ролю „примушеного" до своєї повинности.

Як знаємо, теж і в Січі Запорізькій вибирали кошового отамана з традиційними церемоніями. Ніхто з кандидатів не показував своєї охоти бути кошовим. Кожний відмовлявся. В англійському парляменті вибір спікера, за традицією, має бути однозгідний. На Січі „однозгідности" досягали тим, що кандидата противної партії і його прихильників примушували мовчати, або й силою виганяли їх із ради. Вибраного однодушним криком (per acclamationem) вели „силою" перед раду, при чім кошовий мав, за звичаєм, просити раду, щоб звільнила його від такої тяжкої повинности. Коли кандидат на кошового енергійно відбивався від тих, що хотіли його вести перед раду, то запорожці деколи наділяли його й стусанами... „Переконавши" так свого обранця, січовики давали йому та нововибраним старшинам клейноди (булаву, бунчук і ін.). При цім сипали на голову кошового мокру землю, „щоб не був гордий" і розумів, що він є „порох і по смерти в порох обернеться".

Ці звичаї в Англії та в Україні мають велику давність. З них видно, що вибрані громадою урядові особи почували себе слугами суспільства, а не диктаторами.

Англійці на своєму безпечному острові мали час виробляти і довершувати свою демократичну систему. Україна, на жаль, має сусідство з деспотичною Москвою. При кінці 18 віку царський уряд так розклав демократичний устрій Січі Запорізької, що почав призначати кошових. 1775 року Москва зруйнувала Січ. Навіть демократія, що вже була під контролею царського уряду, все таки була для царської Росії небезпечна.

В. О.

БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЗНАЧИТЬ НАЛЕЖАТИ ДО ТАКОЇ ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ, ЩО ПОБУДОВАНА НА ПЕВНИХ, ТРІВКИХ І СОЛІДНИХ ОСНОВАХ.

Злучені Держави Европи та Східна Европа

Щораз реальніша йде розмова в дипломатичних колах про т. зв. Злучені Держави Европи. Концепція, яка має повну підтримку американської політики, хоч і як важка до проведення практично — зовсім не фантастична. За нею стоїть Европейська Господарська Рада, а голова Дорадчого Зібрання цієї ж Ради бельгійський політик Спаак став навіть пропагатором ідеї Злучених Держав Европи. Ще більшої актуальности та сили дістала ця велика ідея, коли про неї заговорили два найвищі мужі двох европейських потуг: французький президент Оріоль та британський король Юрій, підчас гостини першого у столиці Англії. Нехай ця ідея покищо ще завчасна — хоч і зроджена вимогою обставин з уваги на загрозу большевицького імперіялізму — то все ж таки розмови про неї актуалізують її та освоюють з нею европейські народи і — що найважніше — сприяють теперішній консолідації цих народів у виду небезпеки зі сходу.

Але ідея Злучених Держав Европи замикається західними народами, а міністер Спаак навіть подав їх скількість числом п'ятнадцять, говорячи про мовні труднощі цього майбутнього союзу держав. Не говорить вона нічого про народи східної Европи — народи, які здушені большевицьким терором — ждуть рятунку саме від цієї сконсолідованої західної Европи. Чи ж би у приклонників цієї ідеї перемагала теж думка про дві світові полоси впливів: американську та совєтську — думка, яка скоріше, чи пізніше мусить упасти? Правда, ідея ця повстала в демократичних обставинах і має лише оборонний, не експанзивний характер. Але як тоді уявити собі розв'язку пекучої проблеми східної Европи, яка поневолена — з дня на день вижидає порятунку?

Розуміється, що трудно шукати цієї розв'язки поза залізною заслоною у „щасливих народів советської батьківщини". Трудно теж вимагати від миролюбних творців ідеї Злучених Держав Европи войовничої програми у відношенні до Советського Союзу з уваги на поневолені ним народи. Могли б одначе випрацювати програму упорядкування східної Европи політичні еміґрації поневолених червоним Кремлем народів і цим допомогти західнім демократіям зайняти становище супроти цієї болючої проблеми.

Але тут справа ще гірша, як з творенням Злучених Держав Европи західно-европейськими народами. За свіжі кривди і рани, за болюча проблема, щоб її могти спокійно дискутувати. Проте, скоріше, чи пізніше, прийдеться дискутувати і холодним розумом випрацьовувати умовини життя східно-европейських народів.

І саме цей патріотизм розуму треба вирощувати у нас. Ми надто запальні, щоб проблеми вирішувати тільки розумом, але в політиці воно конечне. Читаючи недавно в одному з видаваних у Канаді часописів статтю, в якій автор переводить думку знищення Москви, як „цетерум цензео" українського народу, можна було дивуватись. Чи ж такий вплив демократичного світу: від змагань за свободу переходити ще у заложенні до імперіялізму? І де ж логіка вкладати в уста поневоленого народу горді слова римського сенатора, що репрезентував найбільшу тоді потугу і звертався до ново-зростаючої держави? Навіть після знищення Москви не дасться затерти сліду по Росії, як по Картаґіні, бо остане чейже чисельний, понад 80-мільйоновий російський народ, який теж захоче якось жити. Правда, кривди — заподіяні Росією великі, але чейже не винищать за них увесь російський народ! Якийсь „модус вівенді" треба буде знайти. Саме цей „модус вівенді" — справа головної ваги, бо вона і сьогодні змушує шукати західні демократії розв'язки в ідеї Злучених Держав Европи, щоб вирівнявсі історичні кривди, які й сьогодні актуальні (хоч би справа Саарщини).

В шуканні можливої розв'язки східно - европейської проблеми, цікава є стаття Адама Томашевского „За нову співпрацю", поміщена в щоденнику американських поляків „Нови Сьвят". Правда і в цій статті автор не увільнився від традиційного хворобливого переконання про потугу Польщі, яка між двома кольосами, Росією та Німеччиною мусить бути сильною й тому шукає порозуміння з українцями. Що більше, злиття України з Польщею у т. зв. Межиморя — хочби на як догідних умовах — нагадує знову польсько-українські аліянси з-перед віків, що завжди кривдили Україну та й не приєднували собі її довіря.

Але цікаві думки, висловлені у цій статті, можуть стати темою до дискусії над розвязкою важливої проблеми сходу Европи. (Докінчення на ст. 3).

Таня Самчук.

КИЇВ ФІЛЬМУЄ

(Жмут споминів.)

15)

До цього часу відчуваю ту атмосферу напруженої, чимсь завжди підмінованої, роботи. Вечорі, ночі, втома, нерви. Праця затягнулася, а кінчити на час необхідно. Всі знали чому це так є, але ніхто не міг щось тут подіяти. Було таке, що ми мусіли працювати без перерви пять днів і пять ночей, простором нашого руху були лише наші кімнати і проекційна заля. У проекційній лежав на помості великий мякий килим і той килим служив нам за постіль. Коли ми вже зовсім не могли втриматись на ногах, тоді лягали на тому килимі і засипали на пару годин сном мертвим. Оператор Топчій, що відносився до своєї роботи з винятковою уважністю, так той, здається, не спав взагалі.

Тієї самої зими викінчувався також другий видатний фільм нашого виробу, „Прометей", режисера Івана Петровича Кавалеридзе. І тільки я закінчила роботу над Іваном, як вже одразу мене покликали на „Прометей". Іван Кавалеридзе, після Довженка був найвидатнішим режисером нашої кінофабрики. Він був не лише режисером, але й скульптуром. До його скульптурних праць належить кілька памятників, а між ними памятник Шевченка в Полтаві. В кіно він зробив собі імя фільмами „Злива" і „Коліївщина". Манера його роботи, як і в Довженка — псіхологічне експеріментаторство. Був це мистець буйного темпераменту, великого розмаху і відважних задумів, але здається у нього, як і у Довженка, на перешкоді його роботи стояли загальні умови доби.

Отже, після „Івана" одразу „Прометей". Так само, як і в „Івані" я попала на його закінчення і закінчували ми його такими саме темпами. Цілими місяцями не виходили ми з монтажних приміщень і памятаю, як ми раз з моєю товаришкою у проекційній залі, слідкуючи за перевіркою двох копій фільму, і не счулися, як ми опинились на помості у мертвому сні. Нас знайшли обох так сильно сплячими, що ледве нас розбудили. А звичайним місцем нашого сну було два стільці і кулак підложений під голову.

І єдине, що тут було краще, ніж у Довженка, це загальний настрій. Кавалеридзе поводився з нами більш по товариськи, інколи брав нас усіх серед ночі до ресторану і ми о дванадцятій чи у першій заїдали „обід" і при тому багато сміялися. Бувало і таке, що ми якимсь чудом і знов таки серед ночі опинялися аж у „Континенталі" на Миколаївській вулиці. Звичайно це було велике товариство режисерів, операторів, акторів і монтажистів, а треба знати, що „Континенталь", це був найкращий готель Києва, якого вже немає наслідком війни... У такому товаристві, звичайно, було не до спання. Чулася втома. Грала музика. Пружились нерви. Говорили, сміялися і навіть танцювали. Опісля заїзджалося на хвилинку до дому, лягалося на пару годин спати і потім їхалося знов на фабрику. У той час мій чоловік Андріян Прахов працював також на фабриці у ролі звукооператора і він також озвучував „Прометея"...

Але щастя той фільм не мав. У мене якимсь чудом зберіглась рецензія на той фільм в російській мові пера тодішнього наркома освіти А. Хвилі, поміщена, здається, у „Літературній газеті" (на відтинку назви газети не зазначено). Ось вона у виривках: „Український поміщик Свічка, пересичений життям паразит, топче в грязі кращі чуття батрака Івася. Даремно Івась мріє про спільне життя з улюбленою Катериною. Катерина слухає Івася і очима, повними жаху, дивиться кудись у невідому далечінь.

Пан Свічка обезчестив Катерину. Івася забирають в миколаївську армію. А любима дівчина їде в обозі свого пана.

В армії Івась зустрічає рядового Гаврилова, що кличе людей з народу до повстання проти царя, поміщиків.

Розгоряється імперіялістична війна царської Росії за підкорення Кавказу. В походах російської царської армії проти кавказьких народів приймає активну участь пан Свічка. За ним невідступно слідує купець Жуков, майбутній фабрикант.

Жуков з напруженою увагою слідкує за розвитком подій на Кавказі. Він вчить пана Свічку, як прокладувати огнем і мечем дорогу на схід.

Кавказ завойовують. Свічка вертається в Україну до свого маетку. Повстанці селяни вбивають його, палять і громлять маєток.

Такий коротко зміст картини.

Автор картини — український кінорежисер Іван Кавалеридзе, взяв для сценаря і постановки мотив поеми Шевченка „Кавказ":

За горами — гори, хмарами повиті,
Засіяні горем, кров'ю политі!
Спокон віку Прометея
Там орел карає...

„Прометей — це народна маса, прикована царськими сотрапами до скелі. Переводячи цю думку у всій картині тов. Кавалеридзе показує трудову, многострадальну Росію в ярмі неволі, терзаєму двоголовим орлом російського царизму".

Далі в рецензії йде критика; „У всій картині з виключною правдивістю показано реальність миколаївської Росії. Перед нами проходить галерія поміщиків, попів і офіцерів, армія, цар Микола І., купці, а з другого боку — пригнічені працюючі всіх національностей. З початку до кінця автор зумів утриматися на позиції правдивого відображення ненависті працюючих всіх національностей проти своїх поневолювачів.

І все таки „Прометей" лише талановита сторінка про моторошне минуле дореволюційної Росії. Недостаток картини — її безсюжетність. Кожний епізод можна розглядати, як окрему картину, неповязану лигікою дії з попередніми або майбутніми подіями.

Не виправдане закінчення картини, коли Івась несподівано появляється в поміщицькій садибі на чолі повстанців-селян.

(Дальше буде).

В кожній українській хаті повинен знаходитися часопис „Свобода".

„ВСТАНЬТЕ І БУДЬТЕ ПОРАХОВАНІ!“

СТВЕРДЖЕННЯ ВАШОГО УКРАЇНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ ТА ВАШОЇ МАТІРНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПРИ ПЕРЕПИСІ НАСЕЛЕННЯ Є ВАШИМ ОБОВ'ЯЗКОМ ТА СПРАВОЮ ВАШОЇ ЧЕСТИ!

СМІХ НА КУТНІ

(Рецензія)

Серед українських книжок, що недавно видані в Европі, вирізняється своєю своєрідністю „чудна" поема В. Чапленка „Ісько Ґава". „Чудна", бо написана навмисне „вульгарно", в дусі давніх українських бурлескних творів, передусім „Енеїди" І. Котляревського. Автор прямо покликається на те, „як колись співець Енея брав на глузи смуток свій", коли закликає в „Заспіві" „покепкувати з безголов'я". Сміхом він хоче заглушити „чайки скиглення тієї (тобто України), що забрали діток її". Тема твору — махнівщина і взагалі деструктивні сили, що діяли під час української революції. І нам здається, що автор вдало обрав форму саме бурлескної поеми для мистецького пізнання цих потворних явищ української дійсности. Твір сприймається як нищівна сатира. Сюжетно твір побудований навколо образу Ісько Ґави, несвідомого українця, що його трохи розбурхала тільки революція. Це автор показав на початку поеми в умовному діялозі, коли Ісько (Йосип) „з печі зсунувся, де спав, зад почухав, далі спину"... Коли йому сказано про Україну, він здивувався: — Україна? А хіба я сват чи родич із цем краєм? Проте перші радісні події української революції захопили його й понесли: він приєднується до української манiфестації, одягається в історичне козацьке вбрання, бере участь у „Просвіті". Але перший виступ у їхньому місті більшовиків кидає його у в'язницю. У в'язниці він зустрічається з галичанином, з закарпатцем, з кубанцем, і це розширює його національний кругогляд. Особливо багато йому дав „Гриць Бабюк з Галичини" як національно найсвідоміший серед усіх цих українців. З цим Грицем він потрапляє пізніше до Махна, що визволив їх з в'язниці. Картини махнівської революції, боїв, гульні тощо — це основне в змісті твору. Спочатку хлопці (Гриць і Ісько) думають, що махнівці — це новітні запорiжці, але потім, коли Махно проголошує гасло „Бий жидів — рятуй Росію", вони розчаровуються.

Після розгрому махнівської „армії", коли вбито Гриця Бабюка, Ісько покинув Махна і вернувся до свого міста, до дівчини, яку кохав ще раніш. Але на весіллі зробила „скандал" інша дівка, а коли викликали міліцію, сказала, що Ісько був у Махна. Його заарештовано. Після різних поневірянь у ЧК Ісько потрапляє на Соловки. На Соловках він бачить українців, чує рідну мову, але боїться вже виявляти свої українські почуття. Коли до нього заговорив один старенький професор в щиро-патріотичному дусі, він подумав, що це провокація, і кинувся тікати. Це спостеріг вартовий і, подумавши, мабуть, що той втікає, застрілив його. Поряд з Іськом автор вивів декілька інших образів, нераз, може, навіть яскравіших за нього, бо ж він якось розпливається у загальній типізації. Дуже яскраво подав автор „батька" Махна. Можна думати, що це справжній образ знаменитого бандита з фізичного (портрет), морального й „народно-легендарного" боку.

Ось його перша появa в творі:

Ісько з Грицем вийшли разом.
Дивляться: величним князем
Похожа серед юрби
Чоловічок невеличкий,
Із-під шапки патлів жмичка
І, як решето, рябий,
Кидаючи всім догани,
Блискає в руці наганом,
Христить, наче піп хрестом.
Видно, ватаг анархістів,
Кого схоче, може ззісти —
Проковтне живцем, зуздром.

У бою він стріляє своїх власних вояків, власноручно розстрілює жидів і комуністів. Його образ супроводиться різними півфолькльорними висловами, й леґендарними уявленнями, що ходили про нього в народі. Він кидає гасло „Бий червоних — хай біліють, білих бий, хай червоніють", — він карбує залізні гроші з написом „Гоп, братішка, не журися — в батька гроші завелися". Коли його переслідують червоні, він заскакує в хату і — згідно з леґендою — обертається, як чарівник, на молодицю. Правда, автор-реаліст зразу це спростовує, але в народі такі уявлення живуть і досі. Досить цікаво дав автор портрет двох дівок — Маруськи й Степаниди. Своєрідний трагічний образ старого професора, що все життя вивчав історію Січі Запорізької, а потім, опинившись на Соловках, збожеволів.

— Вдар об землю лихом, друже! — каже він Іськові: —

Вороги хай наші тужать,
А нам краще без плачу.
Нас тут так багато стало,
Що ми Січу заснували,
Найновішу, коли чув...

У самому натякові на Соловецьку Січ так багато гіркости й болю з приводу того, що Соловки були заселені українцями, що їм уже на своїй землі немає місця. А дідок же розповідає ще й про те, що там є й українська святиня — могила кошового П. Кальнишевського! Ці всі образи показані на тлі української дійсности того часу. І тут автор дав багато яскравих і правдивих картин. Ось, наприклад, базар:

Люд гуде, шумить, лирує,
Сперечається, купує
Чи для продажу несе
Чоботи, штани, „куфайки",
Швайку, а чи пшик із швайки,
Дулі, витрішки... усе...

Ось махнівський бій з червоними:

Ось і ворог... Он із балки
Вигулькнула ціла валка...
Зочили — тоді назад...
Та махнівці з усіх боків,
Мов чорти ті вірлоокі,
Налетіли і в бою
Збились, сплуталися всяко:
Хто рубав, а хто із ляку
Шию підставляв свою...
Або падали під ноги —
В кого ця була спромога,
Бо й упасти ніяк тут...
Віз на воза лізе, коні
Стають дибки ізрозгону,
Рвуться з віжок, смертних пут...
Там харчить розтята шия,
Там хтось стогне, „матом криє",
Хрускіт пліч та черепів...
Кінь он вирвався на волю,
Ранений, ірже від болю
І від крови сторопів...

Можна б ще згадати махнівську гульню, Іськове весілля й інше, але за браком місця не робимо цього. Відзначимо тільки, що все це змальовано виразною, конкретною образністю і — головне — багатющою народною мовою, насиченою численними фразеологізмами („у лиха ґрати", „дмухав драла" й ін.), а також специфічними висловами того часу („залізяку на пузяку", згадувані вже махнівські гасла). — Правда, в своїй мові Чапленко вживає тут часом такого, чого не вжив би у прозі. Це безперечно, зумовлено в нього віршовою формою („до їх", дієйменники на -ть тощо). Вся річ написана строфками Франкового „Лиса Микити" і тим же розміром, що, до речі, частенько таки „кульгає". Якщо мати на увазі гумор поеми то треба сказати, що він „гіркий", з огляду на страшну дійсність, чи, як каже сам автор у „Поспів'ї" (новотвір?) це „сміх на кутні".

Гм, отак пак! Добре діло!
Смерть усе це завершила.
А ще казано й про сміх,
Що його у цьому творі,
Всупереч картинам горя,
Мало бути повен міх.

На це автор каже:

Щож до сміху, то він, люди,
Наче був із нами всюди,
Хоч не повен міх, а був,
Може, правда, сміх на кутні,
Може й дотеп не скрізь путній, —
Те даю, що сам здобув.

Серед творів про Махна „Ісько Ґава", здається, четвертий, якщо згадати поему В. Сосюри (не була повністю опублікована), оповідання В. Підмогильного „Третя революція" і повість К. Поліщука „Гуляйпільський батько" (чи якось інакше, не пригадую тепер назви).

Невеличка поема В. Чаплен-сторичного змісту, гіркої правди про наш нарід, і ми радимо читачеві її прочитати.
ка має багато в собі щирого і-

Л. Г-ка.

„КУЛЬТУРА І ЦИВІЛІЗАЦІЯ“

На таку тему виголосить доповідь проф. П. Ковалів в неділю, 26 березня, год. 4 попол. в Ню Йорку, в домівці УСС, 101 Евеня А.

Яр Стецева

На хвилях безмертного сміху та мелодій

(В царстві дійсности та ілюзій або на пробі Театр-Студії до „Пошились в дурні" за М. Кропивницьким, Івана Керницького)

Мотто:

„Мистецтво сцени — це потужний двигун культури. Воно посуває культуру людства вперед. Це такий вид мистецтва, якому служити любо, бо воно навчає й виховує людей, збуджує нові думки, ставить високі соціяльні проблеми та ідеали, такі потрібні для виховання мас".

Опанас Саксаганський.

Дранко: Хай би була одна.
Кукса: І дві нічого...
Дранко: Але не сім!
Кукса: Але не п'ять!
Дранко: ...не сім!
Кукса: ...не п'ять!"

Хто не знає блиску, легкости і граціозности нашої української мови, цього діялогу із незабутньої комедії Марка Кропивницького „Пошились в дурні"?

Але ще ніхто не чув:

Метер Кукса: Геллов, сусіде, це ви?

Містер Дранко: Геллов, Геллов.

Мр. К.: Бат не п'ять!

Мр. Д.: Бат не сім! Хай би була одна.

Мр. К.: І дві нічого...

Не знаєте?! Та це фармери, українські старі емігранти, або:

Джені: Дарлінґ, кісс мі!

Тоні: Джені, серденько!..

(Поцілунок)

...?! Так, Тоні це — Антін, а Джені — найправдивіша Оришка?!

Подумаєте, що це конфлікт чи просте непорозуміння? Тут приходить нам на допомогу „другий автор", Іван Керницький, та музика Кропивницького,

Керницький пов'язує в одне наш „Старий Край" із нашим „Новим" — Америкою. То спочатку ви знаходитеся на фармі. Ось перерва і ви вже в товаристві „старокраєвих" газдів Кукси і Дранка, серед зеленого гаю. Завіса знову закривається. Ще раз відкривається вона і... ви на фармах містерів Кукси і Дранка. А музика протягом цілого часу дає рідне настроєм підґрунтя. А гумор, невимушений, легкий, наш, український!

А степові танки!

А вечірні, настроєві співи!

І Гірняк! У безсмертній своїй ролі Кукси, який грандіозністю виконання залоскочує вас у царство ілюзій, казки, у царство людських душ, почувань і мислів. Ось як характеризує гру Гірняка проф. Шевчук в своїй рецензії на оперету „Пошились в дурні" („Арка" ст. 44.), яку ставлено Театр-Студією у 1947-ому році, в Німеччині: „Створений цим актором образ Кукси переростає рямки спектаклю. Є в цьому образі щось від Лиса Микити. Основний засіб гри — м'яке недоверщування жесту й інтонації. Кожного разу несподіване, але плавне й сповнене якоїсь особливої лисячої ґраціозности зупинення самого себе на півноті, на півжесті. Це ґротеск, що ґротесковий саме тим, що він не допускає ґротесковости. Задеркувато-обережна хода, вкрадливо-простакуваті на півтонах витримані інтонації творять досконалий образ хитруна-куркуля, пошитого в дурні".

Коли у вечорі заходимо до „творчої майстерні" Театр-Студії, а саме, залі Св. Юра, знаходимо її у напів-темряві. Тільки сцена освітлена. На ній порозкидувані „кістяки" декорацій. Клепають молотки, наказує голова „декоративного цеху" — В. Лисняк. Тут же „майстер сцени" М. Василик і В. Змій. Сходяться інші. Доводиться ще перепросити хористів і проба — „Пошились в дурні" — починається. Біжуть хвилини, виступають персонажі. Вони говорять, співають, танцюють. Живі та мертві заливаються творчим духом. Забуваєш все. Мистецтво перемагає.

І знову Кукса-Гірняк у словесним двобою з Дранком-Гeрусом. Ви бажаєте щиро сміятись, не можна, це ж проба, але ви нутром смієтесь, радієте.

Ось молодість на сцені: Тоні —Колосів, Джені — Л. Крушельницька, Віллі — Кучерявий Змій та Пеґі — „зоря" — Позняківна.

На салі десь-хтось вправляє кроки, інший „до стіни" повторює ролю. Кузня українського театрального мистецтва! Ви відчуваєте гордість за цих людей, за суспільство, якого членами вони є і за себе-українця. Тоді приходять думки великих людей нашої театральної культури, які так мало з нас чомусь розуміють...

„Ой, ой, ой!"

...??? Що сталось?!

Нічого, це вихід Скакунця — В. Лисняка. Сценічне дійство продовжується. Ось дует: Тоні й Джені. Музиканти любуються в Кропивницькому, „якого" вони знають від „є" до „є".

„Повторити!" — Це голос режисера, Олімпії Добровольської. Наказ виконується. Проба йде далі.

...Кукса віддає Джені за „скитайця" Тоні, а Дранко свою Пеґі за Віллі, теж „скитайця" — happy end! Майстром його є Микольцьо — М. Василик.

„Завіса"! — режисер.

Останні акорди музики і кінець проби. Ми пробуджуємося, залишаємо залю наповнену запахом чарівного зілля — мистецтва.

ЩЕ ПРО ПОМИЛКОВУ ТРАГЕДІЮ УКРАЇНЦЯ В ОКЛАГОМІ

Филаделфія, 24 березня. — З канцелярії ЗУАДКомітету повідомили, що Яким Сай, який повісився зі страху перед депортацією до Совєтів, поплутавши своє прізвище з американським словом „спай" — шпигун під час процесу проти Ґубічева, приїхав до цеї країни на анонімове завірення ЗУАДК в дні 19-го грудня м. р., та був висланий, разом з жінкою Параскою, до фармера В. Л. Саймона в місцевості Кошинґ, Оклагома. В переселенчому реєстрі його прізвище подане як Салій. В місцевій пресі подають ще його прізвище як Сай (Сяй), що більше подібне до слова „спай" та яке могло бути евентуально справжнім прізвищем нещасного. Його господар негайно потелефонував до Комітету, повідомляючи про трагедію та висловлюючи глибокий жаль, бо покійний за відносно короткий час здобув собі опінію солідного робітника і чесної людини. Мр. Саймон просив дружину покійного, щоби вона дальше залишилася на його господарстві. ЗУАДКомітет звернувся до о. Беня в Ст. Луіс з проханням зайнятися похороном цеї ще одної і тут уже цілком зайвої жертви большевицького терору.

Злучені Держави Европи та Східна Европа

(Докінчення зі стор. 2-гої).

„Ті, хто висловлюється за ідею панславізму — говорить автор статті — за спільноту всіх слов'ян, за братання і цілковите злиття з Росією, забувають, що Росія — це Азія, а місце Польщі в Европі. В тій ситуації очі польського народу звернені в сторону українського народу. Оба народи є в майже аналогічній ситуації. Оба нищить систематично спільний смертельний ворог".

І дальше:

„Співпраця є можлива. Українці споріднені з поляками походженням, історією та цивілізацією. Ворогам Польщі залежало завжди, щоби не було порозуміння і спільної дії. Працювали в цьому напрямі займанщики: Австрія, Німеччина, Росія, не ощаджуючи починань і капіталу, щоб витворити різниці, сіяти незгоду та вигодовувати антагонізми. Польщу і Русь лучили теж кров, пролита спільно над Ворсклою, під Ґрунвальдом, Клушином, Хотином і вкінці під Києвом. Стоять між обома народами кривди: правдиві та видумані, амбіції та обосторонні провини. Взаїмна ненависть не згине ані в цьому, ані в наступному поколінні. Але не вільно зражуватись труднощами та зneохочуватись невдачами. Видається, що треба наперед упорядкувати своє власне подвір'я, змагаючи до піднесення на вищу плятформу власного, польського націоналізму. Обов'язком поляків здобутись на менш загорілий, більш самокритичний, розважніший підхід до національних справ. Візія великого народу після півтора-сторічної неволі, після двадцят-річної власної „меншинової" політики видається нереальна, а бодай дуже проблематична".

Як бачимо, це речі, про які вже нераз читалося в польській пресі, але які досі були тільки фразами без реального значення. Замітне, що автор розглядає дещо глибше інтерес польського народу. Він ясно говорить, що „треба поборювати дефетизм, який проповідує ідею етнічної Польщі. Маленький, біологічно винищений народик мусить скорше, чи пізніше стати добичею сильніших сусідів".

Якби на це не глядіти ,порушена тема актуальна, бо вона говорить про упорядкування сходу Европи, що й після розвалу большевизму стане проблемою дня. Тому й нам годі жити самими фантастичними думками і надіями на нові сприятливі відносини, але треба мати і свою ясну концепцію щодо вигляду східної Европи по провалі большевицько-московської диктатури. Може бути дана нагода до самовизначення самим народам сходу Европи, як це було дано після другої світової війни, але і тоді існувати мусить якийсь реальний плян співпраці східно-европейських народів.

Західна Европа поволі освоюється з ідеєю Злучених Держав Европи. Східна Европа в неволі — мріє про свободу, і в неправді — виглядає справедливости. Щоб забезпечити цю свободу і справедливість, мусить бути створений реальний плян для політики східно-европейських народів, без якого то пляну східна Европа — як показує історія — буде й надалі лише об'єктом торгів і непорозумінь.

Розмови на тему розв'язки цієї важливої проблеми лише уможливлять знайти кращу та скоршу розв'язку.

Т.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ДІТРОЙТ, МИШ.

Шевченківське Свято.

Заходом Федерації Американських Українців, Стейту Мишиген вшанували українці міста Дітройту пам'ять свойого національного ґенія Т. Шевченка величавим концертом, який відбувся дня 12 березня б. р. в залі Українського Народного Дому. Оригінально й по майстерньому зложена програма, а також бездоганне, мистецьке її виконання залишили помітно позитивне враження на приблизно 1,000 слухачах, яких простора і мабуть чи не найбільша з усіх українських заль Америки, ледви могла вмістити. Це відрадне явище належить приписати особливо заслугам Святкового Комітету з д-ром В. Витвицьким і В. Цимбалістим у проводі, що доклали усіх своїх зусиль, щоб Свято випало гідно й величаво. Очевидно, що до успіху цього в великій мірі причинилась нова іміґрація, яка завжди уважала своїм національним обов'язком гідно вшанувати память Ґенія.

Свято розпočалось американським гимном у виконанні міш. хору ім. Котляревського під керуванням Д. Атаманця. Після короткого вступного слова, виголошеного п. Цимбалістим, пролунали перші акорди Заповіту муз. Вербицького на два хори. Цю річ виконано рівнож бездоганно. Вибивались добре зіспівані жіночі голоси натомість далеко слабші чоловічі партії мали навіть деякі недотягнення. Теж саме можна сказати і про другу точку у виконанні цього ж хору, а саме: фраґмент з опери „Катерина" п. з. „Вечір в Україні". П. Атаманець, хоч дірігент ще старої школи, він вперто й послідовно працює над поширенням українського хорового мистецтва на чужині.

Щодо дальшої вокальної частини концерту згадати належить про два сольові виступи барітона Косіковського, який виконав „Гетьмани" і „Ой Дніпре, мій Дніпре" гарним тембром у середних тонах, зате чомусь був недиспонований у високих та низьких тонах і п-ні Людмили Савченко, яка своїм мяким мецco-сопраном досягнула успіху, виконуючи Степового „Ой три шляхи" та Штогаренка „Як би мені черевики". Обох солістів доповнила проф. Ір. Решетилович своїм умілим фортепіяновим достроєм. По мистецьки виконана деклямація п. Святослави Березовської п. з. „Неофіти" (Пролог), не найшла належитого зрозуміння у слухачів з огляду на глибоку алегорію твору. З черги реферат проф. Рудого, виголошений по англійськи познайомив слухачів про те, хто, де, коли і яку із Шевченкових поем переклав на англійську мову. Дуже оригінальним був реферат молодого поета і письменника з Харкова, п. Ол. Веремеєнченка, про Шевченка як народного поета. Прелегент найшовся в свойому жанрі продеклямувавши після закінчення реферату свою власну поему, яку сам написав дванадцять літ тому на могилі поета в Каневі.

У доброму виконанні було фортепіянове сольо п-ні М. Тарнавської, яка з належним зрозумінням відограла два прелюди Барвінського і Ревуцького.

На спеціяльну увагу заслуговує інсценізація Великого Льоху і Посланія (фраґменти). Обі сценки, до яких прекрасну музику уложив д-р В. Витвицький, були знаменито вирежісеровані п. Св. Березовською і зробили помітне враження на всіх присутніх.

Одначе завершенням концерту був виступ Капелі Бандуристів під мистецьким керівництвом Гр. Китастого. Капеля запродукувала найперше Шевченкові „Думи мої", що своїм спокійно-ліричним і наче з того світу пливучим голосом Шевченка на тлі акомпаніяменту бандур полонила увагу всіх приявних та викликала такий глибоко - святочний настрій, що здається, публика заніміла з дива. Тиха гробова мовчанка пронеслась по залі, коли один із бандуристів під звуки бандур своїм мистецьким речитативом непомітно переніс слухачів в часи Гайдамаччини і бандуристи проспівали фраґмент з Гайдамаків „Свято в Чигирині". Інший настрій опанував залю і здається кождий вже хотів би в ньому позістати, коли бандуристи круто повернули й перенесли слухачів думкою у звори наших Карпат, у поліські ліси, у наддніпрянські степи.

На цому концерт закінчено. Він довго остане в памяті тих, що мали щастя його слухати й пережuвати. Всім організаторам і виконавцям належиться за те справді щира подяка. Мистецьке оформлення декорацій дав артист Є. Козак. Про концерт була згадка в „Дітройт Нюз".

П. Гайда.

ЗАПОВІДАЮТЬ СУД ЄПИСКОПА В РУМУНІЇ.

Відень, 24 березня. В поінформованих церковних колах тут заявляють, що в Букарешті приготовляється судова розправа проти католицького єпископа місцевої мадярської меншини та цілого ряду інших духовних і цивільних осіб. Всіх їх заарештовано під закидом „шпигунства" в користь Заходу.

ШУКАЮТЬ СВОЇХ РІДНИХ

УВАГА: Зголошуючись на Розшуки до З.У.А.Д.Комітету прохається на початку листа доконче подати під яким числом в розшуках було надруковане прізвище особи, яка вас, чи яку ви шукаєте.

Зголошуючись на розшуки не забувайте вложити вашу жертву на покриття поштових і бюрових видатків та за витрату часу на полагодження вашої справи.

За листами чи адресами від скитальників прохаємо звертатись безпосередньо до ЗУАДКомітету, адресу якого подано при кінці.

• • •

ГРУПА ЛИСТИ ДО:

19361 Фартух Олександра і Гридового Петра, обох з села Серни, Яворів, від Базилевич Василя.

19362 Данилюк Дмитра і його дітей Ярославу, Василя та Луку з с. Вікна (Скалат) від Заплітної Розалії з Данилюків.

19363 Гут Кульчицьку Людвіку, д. Михайла і Марії з с. Кульчиці Шляхоцькі (Самбір) від Костик Кульчицького Володимира, сина Демяна і Анни.

19364 Демчук Якова Семена з с. Касяківка (Таращa) від Василя Демчука.

19365 Ламаґа Марію з Мирків з с. Мивна (Бібрка) від Мирка Гринька.

19366 Максимів Владислава і Мельничук Михайла з с. Піняки (Броди) від Максимів Степана.

19367 Свого вуйка (прізвище незнане) з села Ліськовате (Сянік) від Винар Марії.

19368 Костак Івана і Юрія з с. Чинґава (Великі Комняти) від Мацюк, по батькові Ониско, доньки Марії Костак.

19369 Нітефор Стефана з с. Гаї Ростоцькі (Залізці) від Дерех Стефана.

Голоситись на адресу:

UNITED UKRAINIAN AMERICAN RELIEF COMMITTEE, Inc.
P. O. Box 1661, Philadelphia 5, Pa.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Р. Г., Йонкерс, Н. Й. — Ми вже звертали увагу, щоб не надсилати нам дописів, писаних латинськими буквами. Нема змоги їх переписувати. Подамо тільки коротку згадку про засновання відділу. До того маєте для організаційних справ свій журнал. До „Свободи" найкраще писати про те, що робиться в громаді, в тому і при участі, чи з ініціятиви теж і Вашої організації.

Спортові Вісті

НЮ ЙОРК, Н. Й.

В неділю дня 19-го березня 1950., на грищі Hunds Point Stadium відбулися змагання за „Чашу" „New York State „Cup" між Еспанською Командою „Sada" F. C. а УСК-ом. Змагання закінчилися перемогою нашої Команди в відношенню — 0:4 (0:1). Треба підчеркнути, що наша Команда виграла заслужено, а саме через зрівноважену гру, як під оглядом технічним так і тактичним переважали противника.

Слід зазначити, що наша Команда з кожними змаганнями ліпшає через зрозуміння в грі один-одного. Наша Команда показала противникові, що виграти можна навіть і тоді, коли противник фізично сильніший, а саме тому, що вміло застосували технічну гру „від ноги до ноги", що вичерпало противника — вислідом чого мусів понести поразку.

УСК виступив в складі: Іващук, Шміґель, Палій, Лапичак, Олинець, Сєрант, Др. Павлічка, Лютак, Павлюк, Голюка, Гірка.

Ворота для УСК-у здобули: Павлюк 2, Лапичак 1, Гірка 1.

Слідуючі змагання відбудуться дня 26. 3. 1950 за чашу „New York" в Jonkers.

Мирослав Стахів.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ У. Н. СОЮЗУ!

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 23. березня (марта) 1950 по довгій і тяжкій недузі помер у Филаделфії, Па.,

ПИЛИП РІЧИНСЬКИЙ.

Похорон відбудеться 27. березня з похоронного заведення Насевича. Тіло Покійного буде виложене в похоронній каплиці Насевичів, cor. Brown and Franklin Sts. В неділю, в год. 7. ввечір, відправиться Парастас, а год. 9. рано в понеділок похорон.

Всіх рідних, приятелів і знайомих проситься взяти участь і віддати бл. п. Пилипові Річинському останню прислугу.

ФРАНЦІС РІЧИНСЬКА,
вдова.

Дня 20. лютого 1950 помер у Брукліні несподівано у 64. році життя

ІВАН ЖОРНЯК,

довголітний член Тов. Укр. Клюбу Поступового, від. 70 У. Н. Союзу в Джерзі Ситі, Н. Дж.

Покійний походив із села Накло, пов. Перемишль, Західна Україна. Полишив у смутку сестру Ксеню (зам. Дзуріля).

Похорон відбувся 24. лютого при участи родини на цвинтар у Меспет, Л. Ай. — В. В. П.!

В. Кушнір, секр.

ТАРЗАН, ч. 2308. Один проти багатьох.

AS DR. ZEE STROVE TO FORCE THE STRUGGLING NITA INTO THE DUGOUT---

---BRONSON CHARGED FROM BEHIND THE FALLS.

BEFORE THE DULL CAVE MEN COULD RECOVER FROM THEIR SURPRISE HE HAD TORN NITA FROM ZEE'S GRASP.

THEN THE COURAGEOUS EX-CIRCUS STRONGMAN TURNED TO FACE OVERWHELMING ODDS.

Distr. by United Feature Syndicate, Inc. -2308-

Коли д-р Зі намагався вперту Ніту загнати до човна...

Бронсон кинувся зпоза водопаду.

Заки тупоумні печерні люди очуняли з наглої зміни, він вирвав Ніту з рук д-ра Зі.

А потім відважний колишній цирковець звернувся до переважаючої числом товпи.